

ריבוןה של תורה

כתובת המערכת: מודיעין עלילתי, חסילת יוסף 3/10. טל' 08-9744220 © דוא"ל לתגובות ורשימת תפוצה: rg5740@gmail.com

בית נאמן בארץ גושן

שרה איפנו ונשות ישראל במצרים

ועומק העניין יתבאר לאור דברי המדרש (שה"ש ד, כח), "שרה ירדה למצרים, וגדרה עצמה מן הערוה, וכל הנשים נגדרו בזכותה". ופירש השפת אמת (וישב תרס"א) שענינה של שרה בבית פרעה היה כדי לסלול בעבור ישראל נתיב של קדושה וצניעות במצרים הטמאה. וכשגדרה עצמה שרה מן הערוה, השרישה בזה את גדר הצניעות לבנות ישראל, וכך זכו לדבוק בקדושה, חרף עול מצרים. [ויש לצרף לזה, את דברי חז"ל (פר"א פרק כה) ששרה נלקחה לבית פרעה בליל פסח, והביא הקב"ה על פרעה ועל ביתו נגעים גדולים, להודיע שכך הוא עתיד להכות את פרעה ואת עמו ביציאת מצרים. והיינו ששרה סימלה את גלות ישראל במצרים].

ולכך, משניתנה גושן לשרה, תקומה היתה לה בהיפקע הימנה טומאת מצרים, ובאשר הושרשו בה יסודות הקדושה והצניעות של שרה. ומשום כך חפץ יעקב שזרעו יתגוררו שם למען יושפעו מקדושת שרה זקנתו, ולא יגעלו בטומאת ארץ נוף ותחפנחס. [והאגרא דכלה (דף קסח) כתב בדרך רמז, שמלבד הפסוק "ואת אחיך ישבו בארץ גושן", יש פסוק נוסף שנאמר בו (שמואל א י, יח) "ואת אחיך תפקוד לשלום ואת ערובתם תקח", והוא רמז שבני ישראל השתדלו לישב בגושן כדי שתהיה ישיבתם בשלום, ויהיו שלמים בתורתם ויראתם, ולא ישתקעו בטומאת מצרים].

"כנפי יונה" - כנגד צניעות הנשים בגלות מצרים

ואכן, ידוע מאמר חז"ל (סוטה יא.) "בשכר נשים צדקניות נגאלו ישראל ממצרים", ודרשו עליהן את הפסוק "כנפי יונה נחפה בכסף", כי בזכותן זכו ישראל לביזת הים. ופירש המהרש"א (חי"א), שבזכות נשים צדקניות, היינו בזכות ששמרו אמונים לבעליהן, והיו טורחות ומפרנסות אותם כדי שיפרו וירבו, ולכך דימו אותן חז"ל ליונה שאינה נוקקת אלא לבן זוגה. ובעבור קדושתן וצניעותן זכו ישראל לשלל כסף וזהב בעת יציאתם ממצרים. וכל זאת כאמור, מיסוד צניעותה של שרה. [ויש להטעים זאת לאור דברי חז"ל (שבת קכ) שדרשו עה"פ "כנפי יונה" - "מה יונה זו כנפיה מגינות עליה, אף ישראל מצוות מגינות עליהן". ולכך נמשלה צניעות הנשים במצרים "לכנפי יונה", כי הצניעות הגינה ככנפים על ישראל במצרים]. **וב'קב הישר'** (פמ"ב) מצינו לקח מאלף בענין זה, והוא, **שכמו שהיתה הגאולה הראשונה בזכות הנשים כך גם הגאולה האחרונה תהא בזכותן, ולכך צריכות הנשים להיות צנועות ביותר.** ולהנ"ל, הרי זה כמין חומר שכן בגאולת מצרים נתבטאה עיקר צדקת הנשים בצניעותן, ובעבורה נגאלו, ולכן גם גאולתנו מגלותנו אנו, תהא בזכות הצניעות.

אבותינו עסקו בתורה בבית התלמוד שבגושן

ובמדרש (תנחומא ויגש, יב) דרשו "ואת יהודה שלח להורות לפניו גושנה. להתקין לו בית תלמוד שיהיו השבטים הוגים בתורה". וכן דרשו **בפסיקתא זוטרתא** (בראשית מו), "**להורות לפניו. לאורות** [א' ו-ה' מתחלפות], בגימטריא כנגד תרי"ג מצוות, מלמד שהיה ליוסף בית הוראה בגושן,

ברכת "ויזכו לבנות בית נאמן בישראל" הינה מהברכות והאיחולים שבהם מתברכים כל חתן וכלה הניצבים בעת הנחת אבן הפינה לבנין ביתם. ובענין זה, מנסרת שאלה ותהיה בחללו של עולם, הכיצד ניתן לבנות 'בתים נאמנים' בדורנו, דור שבו העולם מלא טומאה וכפירה, והנסיונות הרוחניים כה גדולים מבית ומחוץ. ברם, מעשה אבות סימן לבנים, וכמו בכל שאלה וספק, יש לדלות את פתרון הענין, מהנהגתם של אבותינו הקד', שישדו בנינים אדירים של תורה ויראת שמים, חרף היותם קומץ מאיר של אמונה, כנגד עולם אפוף בכפירה ואפיקורסות.

גושן ניתנה לשרה בשטר כתובתה כאת פרעה

הנה כשריד יעקב אבינו מצרימה, איוה למושב לו את ארץ גושן. וכפי שביקשו השבטים מפרעה (בראשית מו, ד) "ועתה ישבו נא עבדיך בארץ גושן". וטעם הדבר נתפרש במדרש (בראשית רבתי, פ"ד ויגש), "מפני מה היו יעקב ובניו מחבבים את ארץ גושן? לפי שפרעה נתנה לשרה בכתובתה כשלקחה". והיינו כפי שנתבאר **בפרקי דר' אליעזר** (פרק כו), "כשלקח פרעה את שרה אימנו לאשה, כתב לה בשטר כתובתה את כל ממונו, כסף וזהב ועבדים וקרקעות, וכתב לה את ארץ גושן לאחוזתה. ולפיכך ישבו בני ישראל בארץ גושן, בארץ שרה אימם".

והשפתי כהן (בראשית מו, כח) ביאר לאור זאת את דברי יוסף ליעקב (בראשית מו, ט-ט) "רדה אלי, וישבת בארץ גושן", שנתכוון לומר שיש לו ישוב בגושן, וְהַזְכִּירוּ שִׁיבּוֹ שִׁיבּוֹ עִמּוֹ אֶת שְׂטָרֵי הַמִּתְנָה שֶׁבָהֶם נִתְּנָה גוֹשֵׁן לְשֵׁרָה. ולכך שלח יעקב את יהודה גושנה ונתן בידו את כתובת שרה כדי שיתנו לו את גושן, בהיותה ירושה לישראל. [והוסיף, שתיבת "גושנה" במילוי אותיות (בגמ"ל שיון ניון הי"א) היא בגימטריא "משטרון", לרמז שְׁשָׁלַח להראות שגושן כתובה באותו השטר]. ולכך נאמר (בראשית מו, א), "ויבא יוסף ויגד לפרעה, אבי ואחיל באו, והינם בארץ גושן", כי הראה לו את שטר המתנה, שבעבורו זכאים אחיו להתגורר בארץ גושן.

גושן- אי של קדושה וטהרה בים של טומאה

ותוקף חפצו של יעקב, למען ישב זרעו בארץ גושן ולא בתוככי מצרים נתבאר בדברי **החפץ חיים בספר שם עולם** (חי"ב, קונטרס נפוצות ישראל, פ"א), שישאל סבא ידע שאם יתקברו זרעו לעם המצרי יסורו מדרך ה', ולכך השתדל שישבו בתחום נפרד ונבדל בגושן. ובעבור זאת כשבא יעקב למצרים, שלח את יהודה להורות לפניו את הדרך גושנה, כדי שלא יצטרך להסתכל בארץ מצרים כלל, ויוכל מיד לילך גושנה. ללמדך, עד כמה רבתה טומאת מצרים, עד אשר עצם ראייתה היה מסוגל לטומאה. ובדרך זו ביאר **האלשיך** (בראשית מו, כח), שהיות וחשש יעקב עד מאד, לעתידים הרוחניים של צאצאיו במצרים, לכך הודיעו יוסף שלא ישבו במצרים עצמה כי אם בארץ גושן, וזאת משום שנתן פרעה את גושן לשרה בכתובתה ועל כן נסתלק כח הטומאה הימנה ושרתה בה קדושה, והינה ראויה לישיבת בני ישראל. [וכעין שדרשו (ב"ר נח, ט) עה"פ "ויקם השדה והמערה אשר בו לאברהם", "תקומה היתה לה, שיצאה מיד הדיוט ליד מלך", כי ע"י שקנאה אברהם היה לשדה יתרון רוחני על פני שאר המקומות].

ששם היו אבותינו עוסקים בתורה". וכן מצינו בתרגום יונתן (בראשית מז) "ויתב ישראל בארעא דמצרים, ובנו להון בתי מדרשין בארעא דגשן". והיינו, כי מלבד עמוד הצניעות שהיה בארץ גושן מיסודה של שרה אימנו, יסד יעקב בגושן את עמוד התורה, שעל ידה יבדלו ישראל מטומאת מצרים, באחזם בטהרת עץ החיים.

מה היה קורה אם ישראל לא היו יוצאים מגושן?

ונמצא שעצתו העמוקה של יעקב כדי שלא יטמעו בניו בטומאת מצרים, היתה להבדילם ולקבוע את תחום מושבם בגושן, שבה ילכו לאורם של יסודות התורה והצניעות, שנחצבו בחבל ארץ זה. ועתה, כהמשך לדברים הנ"ל, יש לצטט את דברי המהרי"ל ד"סקין (פר לך ושמות), בביאור הפסוק "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, ועבדום ועינו אותם". שאילו היו ישראל יושבים אך ורק בגושן, ועוסקים שם בתורה, לא היו משתעבדים בעבודת פרך. אבל הם לא עשו כן, ומיאנו לצמצם ישיבתם בתחומי גושן וקבעו את מגוריהם בכל ארץ מצרים, לרגל ידידותם וקשרי עסקיהם עם המצריים, כעדות הכתוב "ותמלא הארץ אותם", ומחמת כן נשתעבדו. ולכך נאמר "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם", דהיינו שכאשר יצאו ישראל מארץ גושן, שהיא הארץ הראויה להם, מיסודו של יעקב, ודרו במצרים שהיא ארץ "לא להם", באשר איננה תואמת את הלך הנהגתו של בן ישראל, אזי "ועבדום ועינו אותם".

וזהו הדגש בסמיכות הכתובים (שמות א, ו-ז), "ותמלא הארץ אותם, ויקם מלך חדש על מצרים". שכוון שהתקרבו למצרים ולמדו ממעשיהם, נגזר עליהם שעבוד. ואכן, מן השאלות היותר ידועות היא התמיהה על אי שעבודם של שבת לוי, וזאת מתוך הנחה שגזירת השעבוד חלה על כל השבטים. ברם, מדברי המהרי"ל למדנו שההיפך הוא הנכון, היות והשעבוד לא היה מוכרח, וקיומו או ביטולו היו תלויים במעשיהם של ישראל, ולכך, בני לוי שלא סטו מעצתו של יעקב, ונאחזו בגושן, ודבקו בעמל התורה, לא היו בכלל גזירת "בארץ לא להם", ולא נשתעבדו, אך שאר השבטים שלא עשו כן, נשתעבדו.

ישראל כשפן שאינו מתערב עם שאר משקין

ברם, ידועים דברי הבית הלוי (פר' שמות) שישראל לא התקרבו למצריים אלא מפני שמסורת היתה בידם שישתעבדו במצרים ארבע מאות שנים. ואחר שמת יוסף ידעו שימי השיעבוד ממשמשים ובאים ומעתה תתחל הגלות, והתחילו לדאוג על העתיד, כי מי יודע היאך יתנהגו המצריים עמם ועם בנייהם אחריהם זמן ארוך כל כך. ולכן הסכימו בעצה אחת,

להתקרב למצרים ולא להיבדל מהם הרבה, בחושבם כי בהתקרבות הגופים יתקרבו הלבבות ותתמעט השנאה.

ואכן, הדעת נותנת שכך הוא, אלא שבישראל אין הדבר כן, וכפי שדרשו חז"ל (ש"ש א, כא) עה"פ "לריח שמניך טובים", "מה שמן אינו מתערב עם שאר משקין, אף ישראל אין מתערבים עם בני נח", והיינו כי לעולם תישאר המחיצה המבדלת בין ישראל לעמים על פנה, ע"י התורה והמצוות, ואם ישראל פורצים מחיצה זו ומתקרבים לגויים, אזי מחדש הקב"ה את המחיצה, ע"י פיעפוע שנאת ישראל בלב הגויים, וזאת לטובתם של ישראל, שלא יתערבו בהם. ומשום כך, כשנתקרבו ישראל למצרים, הוסיף הקב"ה שנה בליבם, וכמו שנאמר "ויקצו מפני בני ישראל", שהיו ישראל כה מאוסים בעיניהם, עד שכשהיה המצרי רואה יהודי, היה קץ בו כמי שרואה דבר מאוס.

"עבודת פרך" מלשון פרוכת שמבדילה וחוצצת

ונמצא שתכלית עבודת הפרך לא היתה לשם עונש אלא כדי לנתק כל קשר שעלול היה להיוצר בין ישראל למצרים, וכדי להבדילם מהם. שאילו כן לא היו ישראל ראויים להיגאל, מחמת שהיו נטמעים במצרים ומתנתקים מדרך האבות. ויש להמליץ בזה את דברי הרש"י הירש (שמות א, יא), שעבודת פרך היא מלשון פרוכת, שתפקידה להבדיל ולהצוץ [בין קודש הקודשים לבין הקודש], והיינו על שם תכליתה הרוחנית של עבודה זו להבדיל את ישראל מטומאת מצרים.

ובזה פירש הבית הלוי, את דברי חז"ל (שמי"ר טז, א), שכשאמר הקב"ה למשה, שישחטו ישראל את הפסח, השיבו משה, הן נזבח את תועבת מצרים ולא יסקלנו, ואמר לו הקב"ה, אין ישראל יוצאין עד שישחטו אלהיהם של מצרים לעיניהם. והיינו כי השיעבוד נגרם מחמת שהיו יראים ממצרים, וחיפשו עצות למצוא חן בעיניהם, ולכן לא יצאו משם עד שתיקנו חטא זה. ולכך היו צריכין למסור נפשם, ולשחוט את אלוהי מצרים לעיניהם, להראות שאינם מניחים את מצוות ה' מפני יראת מצרים כבראשונה, ובזכות זאת נגאלו.

הנה כי כן, זכינו לדלות מהנהגת אבותינו את אותם אדנים שעליהם יושבת כל בית נאמן בישראל, שכשמו כן הוא, בית הנאמן למסורת אבותיו בקדושה ובצניעות ובעמל התורה, בית שהינו בבחינת 'ארץ גושן' בזעיר אנפין, שבה נשתמרו ישראל בטהרתם עד לעת הגאולה, חרף גלי טומאת מצרים. ואף אנו בהציבנו את צביון בתינו, על מבועי התורה והצניעות, נזכה ל"כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

יהודי יקר! הן מוזמן למעום ממוקדות התורה ולהשתתף בשיעורים בגמרא והלכה, מוסר ופרשת השבוע,

הנעמרים בימים א' עד ה' בבית מדרשנו בביהכ"ס אצלפי (רח' התחיה 1 רחובות) מאת ראש הכולל הרה"ג רזן גולן שליט"א

בין השעות 11:00–12:00. תפילות מנחה בכל יום בשעה 13:10. תפילות ערבית בשעה 17:20.

כמו כן ניתן להצטרף ללימוד בבית המדרש. שעות הלימוד החל מהשעה 9:15 ועד ל- 17:30. הנשא הנלמד הוא הלכות שבת (סי' שכ"א) מסוגיות הגמרא, טור וב"י, עד להלכה למעשה. ומהשעה 16:30 לומדים הלכות תפילין.

העלון מוקדש לע"ג

הילה בת פאני ע"ה יצחק רבקה בת שרה ע"ה עם שלם שאול בן מרים ז"ל נריאן שלום הן יחיא ויהודית ז"ל שלומי שמואל בן שלמה ובנת ז"ל ואדעי הרב חוואטו יצחק בן יהודה ז"ל מרים בת מנשיה ע"ה רוקח שלום רפאל בן עפיה ז"ל ירימי ברכה בת אהרון ע"ה סעיד ת.נ.צ.ב.ה

העלון מוקדש לע"ג

משה בן חלימה וסאלם ז"ל ג'מיל הרב עובדיה בן יעקב ז"ל יעבץ שלמה בן דוד ומרים ז"ל מעודה שמואל בן מרים ז"ל מעודה נעימה בת שרה ע"ה צנעני אברהם בן טאוס ז"ל סלמי אברהם בן לאה ליסה ז"ל פוגל לילי בת זאיה ע"ה הוד ת.נ.צ.ב.ה

העלון מוקדש לע"ג

אביתר בן יחיא בן סעיד ז"ל מרחבי ברק בן רחל ז"ל צברי יצחק בן תמו ז"ל אביסדי רונית בת מנטה מרגלית ע"ה רוק סעדה בת זותרה ע"ה יאיר רחל בת חיה ע"ה ורשבסקי שושנה בת עזיזה ע"ה יוסף יחזקאל בן ג'וליש ז"ל דגמי ת.נ.צ.ב.ה

העלון מוקדש לע"ג

ר' בנימין בן משה ז"ל סרח שרה בת רחמה ע"ה צביה בת סרח ע"ה רחל בת סאלחה ע"ה מעברי נאו'ה מזל בת תאג'ה ע"ה סלמי שרה בת זיהרה ומשה ע"ה שרה זהרה בת דוד ע"ה גדסי שרינה בת לואיזה ע"ה מזוז ת.נ.צ.ב.ה

קורא נכבד! עלון זה יז"ל כחלק מפעילויות מוסדות "דרכי תורה" רחובות. בנוסף לכך קיימים: כוללים לאברכים מעויינים. בימ"ד להוראה ולרבנות. כולל ערב. כולל בין הזמנים. כולל יום שישי. כולל פנסיונרים. קרן "פותח את ידך" – סיוע למשפחות נזרקות. וכן הנחה לע"ג הנפטרים. אם ברצונך להיות שותף למפעל אדיר של תורה וחסד במשך כל ימות השנה, צור קשר עם הנהלת המוסדות, והבא ברכה אל ביתך!

כתובת המרשד: רח' מרגולין 12 רחובות. טל' 08-9452903. פקס: 08-89452903. דוא"ל: dtorah97@gmail.com

כמו כן ניתן לתרום לפעילות המוסדות ולהקדשות והנצחות בעלון ע"י הפקדה בבנק הדואר ה-8795528 ע"ש "דרכי תורה"